

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۲ و ۳ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

رگ تک راهکاری جهت رعایت مقررات و حاکمیت شرکتی موثر

دکتر شکوه حسین آبادی، مشاور مدیر عامل، بانک خاورمیانه، sh.hosseinabadi@middleeastbank.ir

چکیده:

در سال‌های اخیر عرصه خدمات مالی و بانکی شاهد دو موج تحول بوده است. از یک سو تکنولوژی به سرعت در حال ایجاد تحول در زمینه‌های مختلف خدمات مالی و بانکی است. فین تک محصول این موج و تاثیر تکنولوژی بر عرصه مالی بوده است.

از سوی دیگر، بویژه پس از بحران مالی سال ۲۰۰۸ میلادی، موج گسترده تنظیم مقررات پیچیده و رعایت آن در سطح بین‌المللی، کاهش و مدیریت ریسک‌ها از جمله ریسک‌های ناشی از نقض مقررات، موسسات مالی را تحت تاثیر قرار داده است. محصول موج دوم، که امروزه یکی از ارکان اصلی موسسات مالی تلقی می‌گردد، مفهومی تحت عنوان تطبیق می باشد.

از برخورد دو موج مذکور ° تکنولوژی و تطبیق - پدیده ای نوین تحت عنوان رگ تک متولد شده است. به عبارت دیگر رگ تک نقطه تلاقی تکنولوژی و تطبیق و استفاده از تکنولوژی جهت رفع نیازهای تطبیق و رعایت مقررات به صورت کارآمدتر می باشد.

رگ تک به موسسات مالی کمک می کند تا وظایف خود در خصوص رعایت مقررات، کاهش ریسک تطبیق، و کاهش هزینه‌های ناشی از نقض مقررات نظیر جریمه‌های سنگین و صدمه به شهرت را با کارایی و دقت بیشتر ایفا نمایند. همچنین رگ تک موجب افزایش شفافیت، کاهش خطاهای انسانی، به روز رسانی و آگاهی از آخرین قوانین و مقررات، و به طور کلی تسهیل عملکرد مدیریت تطبیق و رعایت مقررات می باشد.

تطبیق خود یکی از اصول مهم حاکمیت شرکتی است و رعایت مقررات در موسسه مالی می تواند منتهی به حاکمیت شرکتی موثر گردد. از آنجا که هدف رگ تک افزایش سطح رعایت مقررات در موسسات مالی است، به این ترتیب رگ تک به صورت غیر مستقیم با اثرگذاری بر تطبیق می تواند یکی از عوامل مهم در پیشبرد حاکمیت شرکتی موثر در موسسات مالی باشد.

واژگان کلیدی: رگ تک، تطبیق، فین تک، حاکمیت شرکتی، جرایم مالی

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۲۷ و ۲۸ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

مقدمه:

خدمات مالی در هزاره سوم شکلی متفاوت نسبت به روش سنتی یافته است که عمدتاً متأثر از دو عامل تکنولوژی و مقررات می باشد. تکنولوژی با هدف تسهیل ارائه خدمات پا به عرصه مالی گذاشته و مقررات با هدف کاهش ریسک عرصه مالی را تحت تاثیر قرار داده است. فین تک ها بعنوان متولیان گسترش نقش تکنولوژی در ارائه خدمات مالی موج تحولی در موسسات مالی بویژه بانک ها ایجاد نموده اند. این موج تحول حتی گاه منجر به کمرنگ شدن نقش سنتی بانک ها گردیده است. آنچه مسلم است این است که فین تک ها باذیگرانی نوین و البته موثر در ارائه خدمات مالی می باشند.

از سوی دیگر، تطبیق و رعایت مقررات موسسات مالی را احاطه کرده و دست آنها در ارائه خدمات مالی با هدف کاهش ریسک محدود نموده است. موج اخیر، در نتیجه بحران‌هایی نظیر حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۱۱ و بویژه بحران مالی ۲۰۰۸ شدت یافته است.

از تلاقی دو موج مذکور، محصولی تحت عنوان رگ تک حاصل شده است که هدف آن تسهیل مقررات و نتیجتاً نیل به هدف نهایی هر شرکتی یعنی پیاده سازی حاکمیت شرکتی موثر در موسسات مالی می باشد.

۱. فین تک: تلاقی تکنولوژی و عرصه مالی

فناوری نوین در ابعاد مختلف زندگی بشر تاثیر گذار بوده است. امور مالی نیز از این امر مستثنی نبوده و حتی ادبیات موضوعی خاص خود را پدید آورده است. فین تک^۱ در فارسی به معنی فناوری مالی، پدیده ای نوین در ارائه خدمات مالی از طریق فناوری می باشد. فناوری در امور مالی با سرعت و در سطح وسیعی در حال گسترش است، به نحوی که از آن به انقلاب و نه صرفاً تحول^۲ فین تک یاد می شود. این امر موجب توجه و واکنش موسسات مالی بویژه بانک ها به نقش آفرینی فین تک ها در عرصه مالی گردید. واکنش موسسات مالی به فین تک ها را می توان به دو رویکرد تقسیم نمود. در وهله اول برخی موسسات مالی با فین تک ها با رویکرد تقابلی برخورد کرده و این بازیگران جدید عرصه مالی را رقبای خود پنداشتند. این دسته از بانک ها و موسسات مالی با ابراز نگرانی از کمرنگ شدن نقش بانک ها و جایگزینی آن ها توسط فین تک ها، راهکارهای مقابله با دخالت بیش از حد فین تک ها در امور مالی را مطرح کرده و معتقد به حفظ نقش سنتی بانک ها و موسسات مالی هستند.

رویکرد برخی دیگر از بانک ها نسبت به فین تک ها این است که فسن تک ها نیز همانند سایر موسسات مالی، بازیگرانی^۰ هرچند نوپا^۰ در این عرصه می باشند و لذا با تعریف دقیق جایگاه آنها عصر نوینی از خدمات مالی و بانکی شکل گرفته است. دیدگاه تعامل با فین تک ها که در حال حاضر دیدگاه غالب در نظام مالی و بانکی بین المللی محسوب می شود، نگرش نسبت به فین تک ها و نقش آنها در این عرصه را تغییر داده است. سرمایه گذاری بیش از ۲۷ میلیارد دلاری بانک ها در زمینه فین تک ها موید

¹ Financial Technology (Fintech)

² Fintech, Regtech and the Role of Compliance: A Regulatory Opportunity or Challenge? Stacey English and Susannah Hammond, Thomson Reuters

رویکرد اخیر می باشد.^۳ این سرمایه گذاری ها در قالب های حقوقی مختلف نظیر شراکت با فین تک ها، خرید و یا تامین مالی آنها صورت گرفته است. به عبارت دیگر برخی از موسسات مالی به منظور استفاده بهینه از فین تک ها و البته مبتنی بر رویکرد اخیر^۴ تعامل با فین تک ها^۵ اقدام به خرید برخی شرکت های فین تک نموده اند.

همچنین برخی از موسسات مالی با برخی فین تک ها ادغام شده و به منظور ارائه خدمات مالی مبتنی بر تکنولوژی بیشتر به مشارکت تنگاتنگ می پردازند.

برخی از موسسات مالی نیز با واقف بودن بر رشد فین تک ها و غیر قابل اجتناب بودن نقش آنها در آینده نظام بانکی و مالی، از طریق ارائه تسهیلات و تامین مالی به تقویت این شرکت ها می پردازند.

فناوری های نوین نظیر هوش مصنوعی^۴، اینترنت اشیا^۵ و بلاک چین^۶ با رسوخ به عرصه مالی و تحت عنوان کلی فین تک، نحوه ارائه خدمات مالی را از روش سنتی به مرحله فوق جدیدی سوق می دهند.

۲. تطبیق: تلاقی مقررات و عرصه مالی

موج دومی که در سال های اخیر عرصه مالی را تحت تاثیر خود قرار داده است، نظام مقرراتی پیچیده تر و کاهش ریسک های ناشی از نقض قوانین و مقررات است. تطبیق، زاده این موج، موضوعی است که به عنوان یکی از ارکان اساسی بانک ها و سایر موسسات مالی جایگاه ویژه ای را به خود اختصاص داده است. تطبیق یکی از مهمترین مفاهیم در نظام بانکی و به طور کلی عرصه اقتصادی در جهان است. سابقه این مفهوم در موسسات مالی به دهه شصت میلادی باز می گردد. پیش از آن امور مربوط به تطبیق قوانین و مقررات در واحد حقوقی سازمان مالی، و یا توسط وکلا و حقوقدانان خارج از آن سازمان انجام می شد.

پس از جنگ جهانی دوم با گسترش نوع و عرصه فعالیت های اقتصادی و بویژه پیدایش شرکتهای بزرگ و چند ملیتی، طبیعتاً مشکلات ناشی از آن فعالیتها نیز پیچیده تر شدند. با پیچیده تر شدن مشکلات لزوم تدوین قواعد حقوقی پیشرفته تر و متناسب با فعالیت های اقتصادی روز بیش از پیش احساس می شد. نتیجه آن که گسترش عرصه فعالیت های اقتصادی، افزایش اهمیت و نقش شرکتهای چند ملیتی، افزایش و تغییر نوع مسایل حقوقی مربوط، و ایجاد قواعد حقوقی جدید در قالب قوانین و مقررات پیچیده تر نسبت به گذشته، جملگی ایجاد یک نهاد تخصصی را می طلبید. بدین ترتیب نهاد تطبیق بصورت عملکردی تخصصی در بررسی و حصول اطمینان از رعایت قوانین و مقررات مربوط در سازمان ها شکل گرفت. در دو برهه زمانی نقش تطبیق متحول و تبدیل به آنچه امروز تحت عنوان تطبیق می شناسیم گردیده است. برهه اول سال ۲۰۰۱ میلادی و پس از حمله تروریستی ۱۱ سپتامبر و به دنبال آن مبارزه با جرائم مالی نظیر تأمین مالی تروریسم، و برهه دوم سال ۲۰۰۸ میلادی و پس از بحران اقتصادی آن سال

³ Forging the future: How Financial institutions are Embracing Fintech to Evolve and Grow, KPMG Fintech Report

⁴ Artificial Intelligence (AI)

⁵ Internet of Things (IoT)

⁶ Block Chain

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۲ و ۳ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

می‌باشد. این دو زمان، بویژه بحران سال ۲۰۰۸، نقاط عطفی در افزایش نقش و اهمیت عملکرد تطبیق بوده است. به عبارت دیگر آنچه بیش از پیش اهمیت تطبیق را نمایان نمود، تبعات سنگین بحران‌های بین‌المللی می‌باشد. به همین جهت امروزه تطبیق یکی از ارکان اساسی بانکها و نهادهای مهم اقتصادی را تشکیل می‌دهند.

کمیته بال سندی را در زمینه تطبیق در سال ۲۰۰۵ میلادی منتشر نمود که یکی از مهمترین اسناد و یگانه سند تخصصی در زمینه تطبیق بانک‌ها است که توسط نهادی بین‌المللی صادر شده است.^۷ طبق این سند، تطبیق بطور ضمنی عبارت است از مطابقت عملکرد بانک با قوانین، مقررات، و استانداردها؛ که عدم رعایت آن می‌تواند منجر به ریسک تطبیق برای شرکت و سایر ذینفعان گردد. ریسک تطبیق عبارت است از ریسک ناشی از عدم رعایت قوانین، مقررات و استانداردها که ضمانت اجراهای حقوقی و مالی، مانند جریمه و یا خساراتی دیگر نظیر آسیب به شهرت و اعتبار بانک را به همراه دارد. بنابراین عملکرد اصلی تطبیق کاهش ریسک تطبیق است.

تطبیق طیف وسیعی از موضوعات را در بر می‌گیرد. جرایم مالی نظیر پولشویی، تأمین مالی تروریسم، کلاهبرداری، جعل، فساد مالی، فرار مالیاتی و تحریم‌های بین‌المللی از یک سو، و مقرراتی نظیر مقررات مربوط به تضاد منافع، رابطه شرکت با مشتریان، سهامداران و به طور کلی ذینفعان، مانند کفایت سرمایه در چارچوب تطبیق جای دارند. بطور کلی موضوعات تطبیق قابل تقسیم بندی در دو گروه هستند: موضوعات گروه اول تطبیق جرائم مالی و موضوعات گروه دوم تطبیق مقرراتی می‌باشند.

نظر به اینکه برخی موضوعات تطبیق جرائم مالی نظیر پولشویی و تأمین مالی تروریسم و تحریم‌ها ریسک بالایی را برای بانک‌ها ایجاد می‌کند، گاه بطور تخصصی و مجزا از سایر موضوعات تطبیق رسیدگی می‌شوند؛ مانند اینکه در یک سازمان واحدهایی جدا از تطبیق برای امر مبارزه با پولشویی ایجاد می‌گردد. لازم به توضیح است اولاً تفکیک موضوعات تأثیری بر ماهیت آنها و اینکه جزء مجموعه تطبیق می‌باشند نداشته و دوماً تفکیک معمولاً با توجه به نوع و گستردگی فعالیت‌های یک سازمان صورت می‌پذیرد. در بانک‌های بزرگ با فعالیت‌های گسترده ممکن است واحدهایی مجزا جهت انجام امور تطبیق و مبارزه با پولشویی ایجاد شود، حال آنکه در بانک‌های با فعالیت و شعب محدودتر امور تطبیق اعم از پولشویی و سایر موارد بر عهده یک واحد سازمانی قرار گیرد.

امروزه در روابط تجاری بین‌المللی بویژه روابط کارگزاری بین بانک‌ها، تطبیق از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. ریسک‌های تطبیق، نقض مقررات، و به تبع آن خسارات و جریمه‌های حاصله بر اهمیت تطبیق افزوده است. برای مثال جریمه‌های گزافی که بانک‌هایی نظیر BNP Paribas، HSBC، و غیره در سال‌های اخیر پرداخته‌اند همگی معلول نقض مقررات بوده که مستقیماً به عملکرد تطبیق مربوط می‌شود. به همین جهت است که امروزه شرکت‌ها بویژه بانک‌ها در روابط بین‌المللی خود بسیار محتاط و پیرو نظرات تطبیق می‌باشند. به عبارت دیگر هرچند وجود تطبیق هزینه‌هایی از قبیل جلوگیری از عملیات سودآور با ریسک بالا را به همراه دارد، لیکن از هزینه‌های سنگین‌تر بعدی مانند خسارات نقدی و لطمه به شهرت جلوگیری کرده و در حقیقت مسئولیت هیات مدیره را کاهش می‌دهد.

^۷ - سند کمیته بال، تطبیق و کارکرد تطبیق در بانک‌ها،

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۲۷ و ۲۸ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

در روابط تجاری بین شرکت‌ها و یا روابط کارگزاری بین بانک‌ها، عدم رعایت قوانین و مقررات توسط یکی از طرفین به طور مستقیم بر طرف دیگر تاثیر گذاشته و به تبع آن روابط، ریسک‌های حقوقی نیز منتقل می‌شود. به همین دلیل است که بسیاری از بانک‌ها و شرکت‌های خارجی به علت احتمال انتقال ریسک عدم رعایت مقررات و خسارات بعدی آن، از داشتن روابط تجاری با بانک‌ها و شرکت‌های ایرانی که فاقد تطبیق می‌باشند، امتناع می‌کنند. به عبارت دیگر از درآمد و سود احتمالی تجاری خود در مقابل خسارات احتمالی ناشی از عدم رعایت قوانین و مقررات مانند تحریم شدن به علت داشتن روابط تجاری با شخص تحریمی (تحریم ثانویه)، که می‌تواند به مراتب سنگین‌تر از درآمد و سود حاصل از آن رابطه تجاری باشد، صرف‌نظر می‌کنند. به این ترتیب واحد تطبیق با اطمینان بخشی به طرف‌های خارجی، عاملی ضروری در شروع و تضمین ثبات روابط تجاری می‌باشد. بنابراین در دوره پسا تحریم که روابط تجاری گسترش یافته و ریسک‌های حقوقی نیز به تبع آن بیشتر می‌شود، تطبیق نقش مهمی در روابط تجاری ایفا خواهد کرد. به عبارت دیگر عدم آشنایی با این مفهوم و عدم پیاده‌سازی صحیح آن می‌تواند بعنوان نقص و عاملی منفی در روابط بین‌المللی تلقی شده و در بازار جهانی پسا تحریم موجب ضرر و انزوای شرکت‌ها و بانک‌ها شود. لذا جهت ورود به عرصه تجارت بین‌الملل، شرکت‌ها و بانک‌های ایرانی ناگزیر به پیروی از عرف جدید بین‌المللی تطبیق خواهند بود.

۳. رگ تک: فرزند تطبیق و فین تک

پس از بررسی دو موج اصلی^۵ فین تک و تطبیق^۶ که بویژه در دهه اخیر عرصه مالی را متحول ساخته‌اند، موضوع قابل تامل این است که آیا این دو موج نیز با یکدیگر برخوردی داشته‌اند، و در صورت مثبت بودن پاسخ محصول این تلاقی چیست؟ به منظور پاسخگویی به پرسش‌های مطرح‌شده نقش متقابل تکنولوژی و تطبیق می‌بایست بررسی گردد. بطور کلی تکنولوژی و تطبیق دارای ارتباط متقابل می‌باشند که از دو بعد قابل بررسی است. از یک سو فناوری‌های نوین نیز مانند هر محصول جدید دیگر حاوی ریسک‌های خاص خود می‌باشند که این امر باب سوء استفاده را می‌گشاید. حفاظت از داده‌ها و اطلاعات^۷ چالشی است که در مقابل رشد سریع تکنولوژی مطرح شده است. لذا مقررات مختلف اعم از داخلی و بین‌المللی بر لزوم شناسایی و کنترل ریسک‌های ناشی از فناوری‌های نوین تاکید می‌کند؛ که این خود نشان‌دهنده تاثیر مقررات بر فناوری‌های نوین می‌باشد. از سوی دیگر تکنولوژی بعنوان ابزاری کمکی در رعایت مقررات داشته است. از این منظر تکنولوژی معمولاً جهت تسهیل شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک‌های تطبیق کاربرد دارند. استفاده از فناوری‌های نوین در این مقطع نه تنها کارایی رعایت مقررات را بالا می‌برد بلکه می‌توان ادعا نمود امروزه بعد اجرایی تطبیق بدون استفاده از نرم‌افزارهای مربوط عملاً بسیار دشوار و یا حداقل غیر دقیق می‌باشد.

۳.۱. نقش تطبیق بر تکنولوژی

فناوری‌های نوین صرفاً بعنوان ابزار کمکی جهت تسهیل رعایت مقررات نمی‌باشند؛ بلکه گاه بعنوان ابزاری جهت نقض مقررات و ارتکاب جرم مورد سوء استفاده قرار می‌گیرند. جرایم سایبری، افشا اطلاعات از طریق نرم‌افزارها و سایر تقلب‌های الکترونیکی از جمله ابعاد منفی استفاده از فناوری‌های نوین می‌باشد. به منظور مدیریت ریسک‌های مترتب بر فناوری‌های نوین، همانطور که

^۵ Data Protection/Security

در صدر هم اشاره شد، مقررات لازم تدوین می شود. جهت روشن شدن بحث به دو نمونه تاکید قانونگذاری بر لزوم شناسایی ریسک های محصولات جدید و فناوری های نوین در راستای رعایت مقررات اشاره می شود.

بند ۳۷ سند کمیته بال مصوب سال ۲۰۰۵ در خصوص تطبیق و عملکرد آن در بانک ها^۹ بیان می دارد که تطبیق می بایست بصورت فعال ریسک های مترتب بر فعالیت های بانک را شناسایی، مستند سازی و ارزیابی نماید، از جمله توسعه محصولات جدید، روابط و یا فعالیت جدید و یا تغییر اساسی در محصولات و یا روابط.

همچنین توصیه ۱۵ گروه ویژه اقدام مالی^{۱۰} که ناظر بر فناوری های نوین در خصوص مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم می باشد مقرر می دارد:

کشورها و موسسات مالی می بایست ریسک های پولشویی و تامین مالی تروریسم که در ارتباط با موارد ذیل می باشند را شناسایی و ارزیابی کنند:

الف) توسعه محصولات جدید و عملیات جدید، (ب) استفاده از فناوری های نوین برای محصولات موجود و جدید.

در خصوص موسسات مالی این ارزیابی ریسک می بایست قبل از عملیاتی کردن محصولات جدید، فعالیت ها و یا فناوری های نوین صورت پذیرد. موسسات مالی می بایست اقدامات لازم جهت مدیریت و کاهش آن ریسک ها را اتخاذ کنند.

۲.۲. نقش تکنولوژی در رعایت مقررات (رگ تک)

تکنولوژی بویژه در مرحله شناسایی و همچنین ارزیابی و اندازه گیری ریسک ها نقش به سزایی دارد. امروزه بسیاری از مسایل تطبیق بویژه در زمینه جرایم مالی نظیر کشف تقلب، ردیابی معاملات مشکوک به پولشویی و یا تامین مالی تروریسم، پایش لیست های تحریم و یا اشخاص سیاسی و با ریسک بالا، و بطور کلی شناسایی مشتریان و سایر ابعاد معاملات، از طریق نرم افزارهای تخصصی صورت می پذیرد. این امر از چند جهت حایز اهمیت است. اول اینکه رعایت مقررات از طریق افزایش سطح دقت و سرعت تسهیل می شود. ثانيا کاهش ریسک های تطبیق بهینه می گردند. و نهایتا اثربخشی تطبیق و رعایت مقررات ارتقا می یابد.

گسترش نقش فین تک ها از یک سو و تطبیق از سوی دیگر، منجر به برخورد تکنولوژی و مقررات در عرصه مالی شده و محصولی تحت عنوان رگ تک یا فناوری مقرراتی را ایجاد نموده است. مقام نظارت مالی انگلستان تعریفی که از رگ تک ارائه می دهد به شرح زیر است: «رگ تک زیرمجموعه فین تک است که بر تکنولوژی هایی متمرکز است که ارائه نیازمندی های مقرراتی را بصورت کارآمدتر و موثرتر تسهیل می کند.»

رگ تک استفاده از فناوری اطلاعات در زمینه رعایت مقررات و به طور کلی تطبیق می باشد. فلسفه ظهور رگ تک به تحولات دو موج اصلی فین تک و تطبیق باز می گردد.

در سال ۲۰۰۸ میلادی که بحران مالی رخ داد، یکی از تبعات آن بحران افزایش سطح پیچیدگی و میزان مقررات در راستای کاهش ریسک ها بود. حجم وسیعی از مقررات سختگیرانه تر از قبل وضع گردید که رعایت این مقررات هزینه، نیروی انسانی، دقت، و زمان

⁹ Compliance and the compliance function in banks, Basel Committee on Banking Supervision, April 2005

¹⁰ FATF 40 Recommendations, 2012

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۲ و ۳ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

زیادی را مطالبید. چنین وضعیتی شاخه جدیدی از فین تک را صرفاً در مسیر رعایت مقررات متمرکز نمود تا ضمن کاهش هزینه، زمان و نیروی انسانی، دقت و کارایی در رعایت مقررات را افزایش دهد. علاوه بر آن، رگ تک به تسهیل فرآیند نظارت بر رعایت مقررات توسط ناظران نیز منجر می‌گردد. همانطور که دعایت مقررات توسط موسسات مالی و سایر مجریان امری پیچیده و پرهزینه چه از منظر زمانی چه از منظر مادی می‌باشد، بالتبع ناظران که مسیولیت نظارت بر فرآیند پیچیده رعایت مقررات را دارند نیز از مزایای رگ تک بهره مند می‌شوند.

یکی از مواردی که مقام وضع کننده مقررات می‌بایست مورد لحاظ قرار دهند برقراری تعادل بین سیاست تشویق شرکت‌های جدید و مبدع در زمینه تکنولوژی به ارائه خدمات مالی با کارایی بیشتر، و حمایت از مشتریان و مصرف کنندگان در استفاده از محصولاتی که قابلیت افزایش ریسک را دارد.

۴. حاکمیت شرکتی: هدف نهایی

حاکمیت شرکتی تعیین کننده عملکرد صحیح بانک‌ها و بویژه نظام اقتصادی می‌باشد و از آنجا که بانک‌ها بعنوان مهمترین واسطه‌ها بین سپرده‌گذاران و فعالیت‌های پشتیبان اقتصاد عمل می‌کنند، لذا حاکمیت شرکتی بانک‌ها نقش اساسی در حفظ ثبات نظام اقتصادی دارد.^{۱۱}

تطبیق یکی از پایه‌های حاکمیت شرکتی است. حاکمیت شرکتی مفهومی است که ابعاد مختلف اداره شرکت را دربر می‌گیرد. تعاریف متعددی از حاکمیت شرکتی ارائه شده است. طبق تعریف سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^{۱۲} حاکمیت شرکتی عبارت است از "روابط میان مدیریت یک شرکت، هیأت مدیره، سهامداران، و سایر ذینفعان شرکت. حاکمیت شرکتی همچنین چارچوب و ساختاری را ارائه می‌کند که از طریق آن اهداف شرکت، روش‌های دستیابی به آن اهداف و نظارت بر عملکرد شرکت تعیین می‌گردد. حاکمیت شرکتی موثر انگیزه‌های مناسبی را برای هیأت مدیره و مدیریت شرکت فراهم می‌سازد تا از طریق آن اهدافی را که در راستای منافع شرکت و ذینفعان است، دنبال نمایند و همچنین نظارت موثر بر عملکرد شرکت را تسهیل می‌کند. بدین ترتیب حاکمیت شرکتی موثر شرکت‌ها را به استفاده بهینه و کارآمد از منابع سوق می‌دهد."

یکی از تجربیات حاصله از بحران مالی سال ۲۰۰۸ میلادی تأکید بر اهمیت حاکمیت شرکتی موثر در بانک‌ها می‌باشد. عواملی نظیر عدم نظارت و یا نظارت ناکافی هیأت مدیره بر عملکرد بانک، عدم کفایت مدیریت ریسک از جمله ریسک تطبیق، ساختارهای پیچیده و عملکرد غیر شفاف بانک‌ها بیانگر شکست بانک‌ها در پیاده‌سازی حاکمیت شرکتی موثر و نتیجتاً بحران مالی با ابعاد جهانی می‌باشد. در پی این بحران به منظور تأکید بر اهمیت حاکمیت شرکتی در حفظ ثبات بانک‌ها و بطور کلی شرکت‌ها و موسسات مالی، اقدامات متعددی از سوی نهادهای بین‌المللی صورت گرفت. کمیته نظارتی بال^{۱۳} سند خود در زمینه حاکمیت شرکتی که حاوی اصول مهم در این زمینه می‌باشد را طی دو دوره در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۵ اصلاح نمود. سند راهنمای اخیر

^{۱۱} اصول حاکمیت شرکتی کمیته بال ۲۰۱۵، ۳

^{۱۲} Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)

لازم به ذکر است این تعریف در قسمت تعاریف اصول حاکمیت شرکتی بال ۲۰۱۵ نیز بعنوان تعریف حاکمیت شرکتی ملاک عمل قرار گرفته است.

^{۱۳} The Basel Committee on Banking Supervision (BCBS)

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۲ و ۳ بهمن ۱۳۹۶
7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

کمیته بال تحت عنوان "اصول حاکمیت شرکتی برای بانک‌ها"^{۱۴} شامل سیزده اصل می‌باشد. از این سیزده اصل سه اصل اول در خصوص مسئولیت، صلاحیت و ترکیب، و ساختار عملکرد هیات مدیره می‌باشد. اصل چهارم به موضوع هیات عامل و یا مدیریت ارشد بانک اختصاص دارد. اصل پنجم مربوط به ساختار گروهی بانک است. اصول ششم، هفتم و هشتم مدیریت ریسک را بحث می‌کند. اصل نهم تحت عنوان تطبیق، اصل دهم حسابرسی داخلی، اصل یازدهم جبران خدمات، اصل دوازدهم افشاء و شفافیت و نهایتاً اصل سیزدهم نقش ناظران می‌باشد. همانطور که اشاره شد، سند سال ۲۰۱۵ حاکمیت شرکتی کمیته بال یکی از اصول یعنی اصل نهم را به تطبیق اختصاص داده است. شایان ذکر است یکی از نوآوری‌های سند اخیر اضافه نمودن تطبیق بعنوان یک اصل مستقل به اصول حاکمیت شرکتی است که در اصول اسناد قبلی مشاهده نمی‌شود. اصل نهم اصول حاکمیت شرکتی بال چنین بیان می‌دارد: "هیات مدیره مسئول نظارت بر مدیریت ریسک تطبیق بانک می‌باشد. هیات مدیره می‌بایست تطبیق را ایجاد کرده، سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی لازم جهت شناسایی، ارزیابی، نظارت و گزارش دهی و ارائه مشاوره در خصوص ریسک تطبیق را تصویب نماید."^{۱۵}

بنابراین یکی از اصول حاکمیت شرکتی، اصل تطبیق است. به عبارت دیگر عملکرد تطبیق موثر، نقش مستقیم بر پیاده سازی حاکمیت شرکتی موثر در بانک‌ها دارد. توضیح آنکه در راستای اجرای تکالیف محوله، واحد تطبیق مسئولیت‌های مختلفی دارد که مسئولیت نهایی بر عهده هیات مدیره است. بنابراین تطبیق با نقش هیات مدیره و نهایتاً بحث حاکمیت شرکتی گره خورده است. و می‌توان نتیجه گرفت تطبیق موثر می‌تواند به حاکمیت شرکتی موثر نیز منتهی گردد.

از سوی دیگر همانطور که بررسی شد، رگ تک موجب افزایش کارایی، اثر بخشی و کاهش هزینه در رعایت مقررات می‌گردد. به عبارت دیگر رگ تک عاملی موثر در راستای تطبیق می‌باشد. بدین ترتیب می‌توان نتیجه گرفت رگ تک بصورت مستقیم بر تطبیق و رعایت موثر مقررات، و بصورت غیر مستقیم بر پیاده سازی حاکمیت شرکتی اثر دارد.

¹⁴ Corporate governance principles for banks, Basel Committee on Banking Supervision, July 2015, <http://www.bis.org/bcb/publ/d328.pdf>

¹⁵ اصل ۹ اصول حاکمیت شرکتی کمیته بال ۲۰۱۵

نتیجه گیری:

رگ تک موضوعی نوین در عرصه مالی محسوب می‌گردد که با هدف تسهیل و افزایش اثربخشی رعایت مقررات و تطبیق پدید آمده است. بررسی‌های انجام شده نشان داد اذ آنجا که تطبیق یکی از پایه‌های مهم حاکمیت شرکتی می‌باشد، لذا هرگونه اقدامی از جمله رگ تک که منجر به افزایش سطح تطبیق شود، می‌تواند بر حاکمیت شرکتی نیز موثر باشد. بنابراین رگ تک می‌تواند موجب افزایش حاکمیت شرکتی موثر در موسسات مالی گردد. لیکن با توجه به اینکه رگ تک استفاده از تکنولوژی در تطبیق است لذا یکی از معایب دیرینه تکنولوژی را نیز با خود به همراه دارد، که عبارت است از عدم امکان تحلیل و تفسیر انسانی. ضعف مذکور می‌تواند در برخی موارد منجر به رعایت ماشینی مقررات، دور شدن از انصاف و نهایتاً عدم برقراری عدالت گردد. لذا آنچه مسلم این است که در استفاده از رگ تک لازم است نقطه تعادلی تبیین گردد تا ضمن تسهیل رعایت مقررات، روح مقررات و برقراری انصاف و عدالت^۵ که جملگی صرفاً از طریق تحلیل انسانی میسر است^۶ نیز لحاظ شود.

منابع

Agnes Bundy, Catherine Purdo,

The Business Lawyer, Vol 62, No.2, 2007

Ansell, Chris., Alison, Josh.,

Journal of

Public Administration Research and Theory, 543-71

Basel Committee on Banking Supervision, Compliance and the Compliance Functions in Banks, 2005

Basel Committee on Banking Supervision, Corporate Governance Principles for Banks, 2015

Black, Julia., Rules and Regulators, Oxford: Clarendon Press, 1997

Agnes Bundy, Catherine Purdon,

, The Business Lawyer, Vol 62, No. 2, February 2007,

735-746

Krawiec, Kimberly, Cosmetic Compliance and the failure of negotiated governance, Washington University Law Quarterly, 2003, 487-544

هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام های پرداخت

تهران، مرکز همایش های بین المللی برج میلاد - ۲ و ۳ بهمن ۱۳۹۶
**7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems**

نواوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی

Shamir, Ronen., Capitalism governance and authority: the case of corporate social responsibility, Annual Review of Law and Social Sciences, 2010, 531-553

Fintech, Regtech and the Role of Compliance: A Regulatory Opportunity or Challenge? Stacey English and Susannah Hammond, Thomson Reuters

Forging the future: How Financial institutions are Embracing Fintech to Evolve and Grow, KPMG Fintech Report